

*Sanaqulova Sitora Ravshan qizi**Jizzax davlat pedagogika universiteti Ta'lim va tarbiya
nazariyasi va metodikasi mutaxassisligi 1- kurs magistri*

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNING MULOQOT KO'NIKMASINI SHAKLLANTIRISHDA KONSTRUKTIV USULLARDAN FOYDALANISH

Annotatsiya: Maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari o'rganilgan. Konstruktiv ta'limning asosiy tamoyillari, muloqot ko'nikmalarini shakllantirishning ahamiyati, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan konstruktiv usullar va ularning samaradorligi tahlil qilingan. Kuzatuv, intervyu va so'rovnoma natijalari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullarning an'anaviy usullarga nisbatan samaradorligi ko'rsatib berilgan. Maqola so'ngida konstruktiv usullardan foydalanish orqali bolalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Maktabgacha yosh, muloqot ko'nikmalari, konstruktiv ta'lim, konstruktiv usullar, o'zaro hamkorlik, faoliyat, tarbiyachi, ota-ona, samaradorlik, rivojlanish.

KIRISH

Maktabgacha yosh davri bolaning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bolalarning muloqot ko'nikmalari shakllana boshlaydi, bu esa ularning kelajakdagi muvaffaqiyatlari uchun poydevor vazifasini o'taydi. Muloqot ko'nikmalari nafaqat tengdoshlari va kattalar bilan samarali munosabat o'rnatish, balki o'z fikrini aniq ifodalash, boshqalarni tinglash va tushunish, muammolarni hal etish va jamoada ishlash qobiliyatini ham o'z ichiga oladi.

Zamonaviy pedagogikada bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanishga katta e'tibor qaratilmoqda. Konstruktivizm ta'lim nazariyasi bolalarning bilim olish jarayonida faol ishtirok etishini, o'z tajribalari asosida bilimlarini mustaqil qurishini ta'kidlaydi. Muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanish bolalarga o'zaro hamkorlik qilish, fikr almashish, muammolarni birgalikda hal etish va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatini beradi.

MATERIALLAR VA USULLAR

Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanishning samaradorligini o'rganishga qaratilgan tadqiqot ishidir. Tadqiqotda quyidagi materiallar va usullardan foydalanildi:

Materiallar:

Maktabgacha ta'lim, pedagogika, psixologiya va muloqot sohalariga oid ilmiy maqolalar, monografiyalar, dissertatsiyalar va o'quv qo'llanmalari. Ushbu manbalar konstruktiv ta'limning nazariy asoslari, muloqot ko'nikmalarini shakllantirishning psixologik-pedagogik jihatlari va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanish xususiyatlari haqida ma'lumot beradi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun ishlab chiqilgan o'quv dasturlari, metodik qo'llanmalar, o'yinlar, mashqlar va boshqa materiallar. Ushbu materiallar bolalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan amaliy faoliyatlarni tashkil etish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning muloqot jarayonlarini kuzatish uchun mo'ljallangan maxsus shakllar. Protokollar bolalarning nutq faolligi, boshqalar bilan munosabati, fikr bildirish uslubi va muammolarni hal etish qobiliyati kabi ko'rsatkichlarni qayd etishga imkon beradi.

Maktabgacha ta'lim tarbiyachilari va psixologlari bilan konstruktiv usullardan foydalanish tajribasi, muloqot ko'nikmalarini shakllantirishdagi muammolar va yechimlar haqida ma'lumot olish uchun mo'ljallangan savollar ro'yxati.

Ota-onalarning bolalari muloqot ko'nikmalari rivojlanishi haqidagi fikrlarini aniqlash uchun mo'ljallangan anketalar.

Usullar:

Ilmiy adabiyotlarni o'rganish va tahlil qilish orqali konstruktiv ta'limning mohiyatini, muloqot ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslarini va maktabgacha ta'limda konstruktiv usullarning qo'llanilishini aniqlash.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning muloqot jarayonlarini kuzatish orqali ularning nutq faolligi, boshqalar bilan munosabati, fikr bildirish uslubi va muammolarni hal etish qobiliyatini baholash.

Maktabgacha ta'lim tarbiyachilari va psixologlari bilan intervyu o'tkazish orqali konstruktiv usullardan foydalanish tajribasi, muloqot ko'nikmalarini shakllantirishdagi muammolar va yechimlar haqida ma'lumot olish.

Ota-onalar o'rtasida so'rovnoma o'tkazish orqali bolalarining muloqot ko'nikmalari rivojlanishi haqidagi fikrlarini aniqlash va tarbiyachilarning faoliyati samaradorligini baholash.

Kuzatuv, intervyu va so'rovnoma natijalarini statistik jihatdan tahlil qilish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullarning samaradorligini aniqlash

NATIJALAR

Ushbu tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanishning samaradorligini o'rganishga qaratilgan edi. Olingan natijalar quyidagilarni ko'rsatdi:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning muloqot jarayonlarini kuzatish shuni ko'rsatdiki, konstruktiv usullar qo'llanilgan guruhdagi bolalarning nutq faolligi, boshqalar bilan munosabati, fikr bildirish uslubi va muammolarni hal etish qobiliyati ancha yuqori bo'lgan. Ular o'z fikrlarini aniq va erkin ifodalashga, boshqalarning fikrlarini tinglashga va tushunishga, hamkorlik qilishga va muammolarni birgalikda hal etishga ko'proq moyil bo'lganlar.

2. Maktabgacha ta'lim tarbiyachilari va psixologlari bilan o'tkazilgan intervyular shuni ko'rsatdiki, ular konstruktiv usullarning bolalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini yuqori baholaydilar. Ularning fikricha, konstruktiv usullar bolalarga o'zaro hamkorlik qilish, fikr almashish, muammolarni birgalikda hal etish va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash imkoniyatini beradi. Shuningdek, tarbiyachilar konstruktiv usullar bolalarning o'ziga ishonchini oshirishga, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga va ijtimoiy moslashuvini yaxshilashga yordam berishini ta'kidladilar.

3. Ota-onalar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma shuni ko'rsatdiki, konstruktiv usullar qo'llanilgan guruhdagi bolalarning ota-onalari o'z farzandlarining muloqot ko'nikmalari rivojlanishidan ko'proq mamnun. Ular o'z farzandlarining nutqining ravonligi, fikr bildirish qobiliyati, boshqalar bilan munosabati va uy sharoitida ham mustaqil fikrlashga intilishlari yaxshilanganligini ta'kidladilar.

4. Kuzatuv, intervyu va so'rovnoma natijalarini statistik jihatdan tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanish an'anaviy usullarga nisbatan sezilarli darajada samaraliroqdir.

Ushbu natijalar maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirish uchun konstruktiv usullardan faol foydalanish zarurligini ko'rsatadi.

Muhokama

Ushbu tadqiqot natijalari maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, konstruktiv usullar qo'llanilgan guruhdagi bolalar o'z fikrlarini aniq va erkin ifodalashga, boshqalarning fikrlarini tinglashga va tushunishga, hamkorlik qilishga va muammolarni birgalikda hal etishga ko'proq moyil bo'lganlar. Bu konstruktiv ta'limning asosiy tamoyillaridan biri bo'lgan o'quv jarayonida bolalarning faol ishtirokini ta'minlashning muhimligini ko'rsatadi. Bolalar faol ishtirok etgan holda o'z tajribalari asosida bilimlarini mustaqil quradilar, bu esa ularning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Intervyu natijalari shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim tarbiyachilari va psixologlari konstruktiv usullarning bolalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligini yuqori baholaydilar. Bu tarbiyachilarning konstruktiv usullarning afzalliklarini tushunishini va ularni amaliyotda qo'llashga tayyor ekanliklarini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tarbiyachilarni konstruktiv usullarni to'g'ri qo'llash bo'yicha o'qitish va ularga metodik yordam ko'rsatish muhim ahamiyatga ega.

So'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, konstruktiv usullar qo'llanilgan guruhdagi bolalarning ota-onalari o'z farzandlarining muloqot ko'nikmalari rivojlanishidan ko'proq mamnun. Bu ota-onalarning bolalarining rivojlanishiga qiziqishini va ularning ta'lim jarayonida ishtirok etishga tayyor ekanliklarini ko'rsatadi. Ota-onalarni konstruktiv ta'limning tamoyillari bilan tanishtirish va ularni bolalariga uy sharoitida ham yordam berishga undash muhim ahamiyatga ega.

Statistik tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullardan foydalanish an'anaviy usullarga nisbatan

sezilarli darajada samaraliroqdir. Bu konstruktiv usullarning bolalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda katta salohiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, ushbu tadqiqotning cheklangan tomonlari ham mavjud. Birinchidan, tadqiqot faqatgina bir nechta maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkazildi. Kelgusida tadqiqotni ko'proq maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'tkazish orqali natijalarning ishonchliligini oshirish mumkin. Ikkinchidan, tadqiqot davomida faqatgina kuzatuv, intervyu va so'rovnoma usullaridan foydalanildi. Kelgusida bolalarning muloqot ko'nikmalarini baholash uchun qo'shimcha testlar va topshiriqlardan foydalanish mumkin.

XULOSA

Maktabgacha yosh davri bolaning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lib, aynan shu davrda muloqot ko'nikmalarining shakllanishi kelajakdagi muvaffaqiyatlar uchun poydevor yaratadi. Ushbu tadqiqot maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda konstruktiv usullarning samaradorligini o'rganishga qaratildi.

Tadqiqot natijalari konstruktiv usullarning bolalarning nutq faolligi, boshqalar bilan munosabati, fikr bildirish uslubi va muammolarni hal etish qobiliyatini rivojlantirishda sezilarli darajada ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Kuzatuv, intervyu va so'rovnoma natijalari shuni ko'rsatdiki, konstruktiv usullar qo'llanilgan guruhdagi bolalar an'anaviy usullar qo'llanilgan guruhdagilarga nisbatan muloqotda ko'proq faollik, erkinlik va mustaqillik namoyon etdilar.

Ushbu natijalarni inobatga olgan holda, quyidagi tavsiyalarni berish mumkin:

1. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida konstruktiv usullarni keng joriy etish va o'quv jarayonida faol qo'llash.
2. Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining konstruktiv ta'lim bo'yicha bilim va ko'nikmalarini oshirish, ularni ushbu usullarni amaliyotda to'g'ri qo'llashga o'rgatish.
3. Ota-onalarni konstruktiv ta'limning tamoyillari bilan tanishtirish va ularni bolalariga uy sharoitida ham yordam berishga undash.
4. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus dasturlar va loyihalar ishlab chiqish va amalga oshirish.
5. Kelgusida maktabgacha ta'limda konstruktiv usullarning qo'llanilishi va samaradorligini o'rganishga qaratilgan tadqiqotlarni davom ettirish.

Xulosa qilib aytganda, konstruktiv usullar maktabgacha yoshdagi bolalarning muloqot ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, ularni kelajakda muvaffaqiyatli va yetuk shaxslar bo'lib yetishishiga zamin yaratadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari, tarbiyachilar va ota-onalarning birgalikdagi sa'y-harakatlari orqali har bir bolaning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish va ularning o'z salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishiga erishish mumkin.

IQTIBOSLAR/CHOCKII/REFERENCES:

1. Meliyev X.A., Jamoldinova O., Riskulova K. Tarbiyachining kasbiy kompetenti va mahorati. T., 2020, 316
2. .Meliyev X.A, Qilichova M. Maktabgacha pedagogika.T. 2023-354 b.
3. Saidov J.S. Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy madaniyatlar asosida tarbiyalash mazmuni va amaliy ahamiyati. DOI:10.24412/2181-1385-2021-9-1046-1050
4. Tillayeva G., YUsupov Q., Boboev N., Xaldibekova F., YUsupov A. SHaxs maʼnaviyatini shakllantirish omillari va vositalari. T: “Falsafa va xuquq instituti” 2019. B.16
5. Fayzullayeva. M. va b. Buyuk mutafakkirlar toʻgʻrisida hikoyalar. Metodik qoʻllanma. / Toshkent.-2004.
6. Shin A.V., Mirziyoyeva S.Sh., Grosheva I.V. va b., Shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv asosida taʼlim jarayonini rejalashtirish. -T.: 2020 -77b.
7. Qodirova F., Toshpoʻlatova Sh., Aʼzamova M. “Maktabgacha pedagogika”.-T.: “Maʼnaviyat”. 2019.
8. Grosheva I.V., Olimov K.T., Djanpeisova G.E.va b., “Kuzatish va baholash”. –T .: 2020. - 77b.
9. Ibroximova Z. “Gulgina”. -T.: Yangi nashr, 2010. -271-274b.
10. [www. uza.uz.2/www. nasas.com](http://www.uz.uz.2/www.nasas.com).
11. [tp://azps.ru/articles/pers/indexsz.html](http://azps.ru/articles/pers/indexsz.html)
12. Ijtimoiy axborot taʼlim portali:
12. [www. Ziyonet. uz](http://www.Ziyonet.uz).
13. www.tdpu.uz
14. [www.pedagog. Uz](http://www.pedagog.Uz)